

IVANA
HAVRANOVÁ

LASCAVA

V DOMĚ

DUCHOV

MARENČIN PT

IVANA HAVRANOVÁ

**Láska
v dome
duchov**

MARENČIN PT

Copyright © Ivana Havranová, 2022
© Marečín PT, spol. s r. o., Bratislava, 2022
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marecin@marecin.sk www.marecin.sk
Cover © Marečín Media, 2022
Layout © Marta Blehová, 2022
962. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1037-5 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1038-2 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1039-9 (ePub)

Stála tam ako pamätník všetkým ožranom z mesta a neďalekej doliny. Krčma U mŕtvej kosti. Na začiatku úzkej ulice s domcami pre nemajetných. Za betónovou cestou vysoký plot a staré lipy ukrývali cintorín rozdelený na luteránsky a katolícky. Nijakého luterána by nezahrabali pod katolícku zem a veru ani naopak. Odkedy bolo mesto mestom, jeho obyvatelia túto tradíciu dodržiavali hádam viac ako slávenie Vianoc. No a za nevelkou lúkou pod lesom sa zase hrbil cintorín židovský. Neuprataný, plný starých konárov... Rodiny pochovaných sa po vojne do mesta nevrátili. Zostali v peciach koncentrákov a dve ženy, ktorým sa predsa len podarilo prísť do svojho rodiska, na údržbu hrobov svojich predkov nemali. Cintorín ležal bez pohybu ani umrlec, po nociach však ticho stonal a čakal, že sa časy zmenia, že náhrobné kamene predsa len napokon niekto postaví na miesta, ku ktorým patrili.

Čierna, ktoviečím napustená drevená podlaha sa uhýbala pred pľuvancami chlapov, no márne. Vždy trafili. Pripití, s vyhnitými zubami, gazdovia a paholci zapáchajúci hnojom, včerajším trúnkom, sa nadávali najlacnejšou pálenkou,

a tak zabúdali na nespravodlivú nádielku života. Otročili na poliach, v lesoch, ktoré nevlastnili, tvrdo pracovali vo fabrikách. Narobení, zničení, umierali krátko po päťdesiatke. Niektorí vysedávali v krčme v sedliackych bielych košeliach a čiernych sakách, s fúziskami, čo sa váľali v pene piva, iní v súknových halenách s veľkými, obnosenými klobúkmi na hlave. Nikto ich medzi dverami neskladal. Vošli s prikrytými vlasmi či plešinou, telo uložili na drevenú stoličku a čakali na krčmára.

Dvor šenku poznali iba obyvatelia domu. Za krčmou pokračovali pavlačové byty a aby sa ich obyvatelia dostali do svojich príbytkov, prechádzali priestorom plným potkanov a myší. Ohlodávali ohryzené údené kolená povalujúce sa v špinavých kontajneroch, zajedali to nedovarenými zemiakmi či prepálenou masťou z vyprážania, omastenou ryžou. Všetkým, čím pohrdli kunčafti a nechali krčmárovi na tanieri. V tejto časti mesta fajnoví ľudia nebývali. Okrem toho, že sa ktovieprečo vyaľovala rovno pred cintorínom, za jeho drôteným plotom stál prísny les. Hlboký, hustý, plný zvieracích brlohov. Tie sa producírovali hrboľatými chodníkmi smelo, akoby ani neboli v priestore, kde môžu stretnúť poľovníka s nabitou puškou. Nechodili ktoviekoľký. Avšak sem-tam sa nejaký objavil aj nízko, pod kopcom, a najmä podvečer sa pustil do diviaka, srny...

Pavlačové byty tvorili staré, ošarpané steny, z ktorých zliezala omietka i maľovka. Najčastejšie vápenná. Toalety a kúpeľňa, jediné na poschodí, slúžili všetkým obyvateľom. Niektorí z nich boli čistotnejší, iní hotové ošípané. A pod-

la toho v dome všetko aj vyzeralo. Čistotnejší, citlivejší sa chránili aj pred votrelcom z dvora, už v nevelkých a neosvetlených chodbách číhali na dlhochvostých lumpov klepce. Menšie aj väčšie, s orechom aj s kúskom syra. Po zopár dňoch začal zapáchať a hoci poriadne stvrdol, myšička sa naň ulakomili. Potkany veľmi nie. Prvý, prieskumník začuchal nástrahu a klepca sa ani nedotkol. Hlúpejšie myši sa spoliehali na šťastie.

Ondro mal príbytok s dvomi izbami, z toho jednu bez oblokov. So špinou starosti nemal. Mladý muž vyšiel zo slušnej rodiny, hygienické návyky si priniesol so sebou do vlastného. Ak by nebolo cesty dvorom a smradľavým scho-diskom... Schody akoby niekto privliekol rovno z kameňo-lomu, tvrdé ani srdce sudcu, časom sčerneli a Ondro si za dažďov o ich ostré hrany čistil podrážky topánok.. Nepotreboval choré mazľavé blato dovliecť k sebe!

Jeho matka Kata nepoznala v živote veľa zábavy. V škole výsledky, akoby dievčatu pomáhala doučovateľka, rodičom robila radosť väčšiu, než očakávali. No zo strednej školy sa na vysokú nepobrala. Aj pôvodne chcela, no o dvere ďalej, v su-sednej triede sedel spolužiak Julo a tomu sa Kata ohromne páčila. Drzé chlapčisko z mäsiarskej rodiny nosievalo Kate na desiatu chleby plné šunky, salám, paradajok zo záhrady... Dievča z dvojizbového činžiauku také niečo dobré, domáce nejedlo nikdy. Dlhé, na koncoch zakrútené tmavé vlasy, pre-nikavé modré oči, jemne krivkasté vrchné zuby, úsmev ako ustrašené vtáča. No a pravdaže, štíhly driek. To všetko mal Julo na Kate tak rád, že zabúdal na nijakú výchovu a snažil

sa byť k dievčaťu zdvorilý. Po maturite odišiel z mesta študovať právo, Kata nastúpila vo fabrike ako úradníčka. A piatok čo piatok čakala, kedy pri dverách zazvoní jej vysokoškolák, aby šli spolu von, do ulíc a trochu sa spolu pochichotali. Mama s otcom od nespokojnosti takmer plakali. Povest Julovej rodiny v meste ktovieaká nebola. Nuž a kostol, ten ich veru nezaujímal. Starý Pahýlek s holou hlavou sa po celý život usiloval zarobiť čo najviac peňazí. Veselo a bez strachu šmelináril, klamal zákazníkov aj štát... Robil, ako sa dalo. Julo ho nesúdil. Napokon, bol rovnaký. Otec sa staral o rodinu a ako sa mu to darilo, nezaujímalo deti, ani mamu. Tá sa celý deň motala po dome, opatrovala husi, kačice, sliepky, deň čo deň chystala všetky jedlá, koláče a vlastne... Robila všetko, čo jedna rodina potrebuje. Muž nosil peniaze, ona gazdovala.

Keď konečne Julo spromoval a do malého mesta sa vrátil ako doktor práv, Kata sa nazdala, že ju opustí. Že si tam tajne našiel nejakú tiež doktorku a čo ho už po nejakej spolužiačke so strednej školy. No nestalo sa tak. Mladý muž hneď požiadal Katu o ruku a vzali sa.

Po svadbe priviedol ženu domov, k rodičom. Nedalo sa inak. Žiť v činžiakovom malom byte svokrovcov... Vylúčené. Všetko v ňom ako pre škriatkov hobbitov. Úzka, malá chodbička, potom kuchyňa, čo takmer nemala kde prichýliť sporák, stôl pre dvoch, nuž a izby... Škoda reči. Jedna spálňa s manželskou posteľou a v kúte strčeným šijacím strojom, druhá natrieskaná skrinkami a rozkladacím gaučom... Hlava rodiny pracovala od rána do večera vo fabrike, vychovávala učňov, matka šila pre továreň na výrobu kabátov, šiat a blúz.

Všetko pre dámy a do cudziny. Katina matka mala roboty dosť. Veď o nej vraveli ako o najlepšej a šila množstvo objednávok do zahraničia. Oči sliepňali aj neskoro večer, ak nestačila urobiť cez deň, musela za tmy. Lebo ráno prišiel šofér po hotovú robotu. Manželia sa však snažili dcéru vychovať k добрote a aj sa podarilo. Kata mala srdce ako kus práve upečeného chleba z pekárne od Pobežalovcov.

O zopár rokov sa mladomanželom podarilo tak nashrňať peňazí, že spolu s pôžičkou mali na vlastný dom. Julio pracoval, bral, čo prišlo, robota advokáta mu vynášala celkom slušne a Kata všetko, čo zarobila, dala do rodiny. Nepatriła medzi filfeny, žienky, čo nakupovali vo veľkých mestách luxusné kúsky a už nevedeli, čo na seba. Niečo ešte ušila mama, niečo kúpila vo výpredajoch. Pravdou však bolo, že Julovi sa vyfintené slečinky páčili. Veľmi.

Jedného rána sa Kata zobudila so žalúdkom ani na zaoceánskej lodi. Hrkalo ním, prázdny sa natriasal, až musela utekať z neho vyhodíť aj to nič, čo v ňom bolo. Nuž a takto prišla na to, že na ceste z ktovieakej planéty je ich prvé dieťa. Neboli to príjemné mesiace, no prežila. Hoci, keď videla, aké sú ženy s bruchom, aké boli kolískou dieťaťa šťastné, čudovala sa. Každá predsa musela cítiť, že okružle čudo sa nosí oveľa ťažšie ako veľký nákup v jednej ruke, že budúca matka sa stáva nemotornou, ťarbavou, s pocitmi neustálej žalúdočnej ťažoby. Celých deväť mesiacov naplnených trampotami pravdaže neprežívala každá, no Kata to mala tak.

Narodil sa chalan. Jemnučký ani perie bociana, okatý, s vlasmi anjela.

Práve začal rozkvitať orgován a celé mesto voňalo fialovými kríkmi. Rástli, akoby ich niekto navysádzal. No vraj sa do zeme popri Váhu dostali vetrom. Privial semiačka a tým sa vlhká pôda vedľa rieky zapáchala. Ondrej však nie a nie sa s krásnym svetom skamarátiť. Nariekal celé noci, bolievalo ho chlapčenské bruško, Kata sa triasla od strachu, čo sa s deckom deje. Julo sa o výchovu nestaral, ani mu na rozum nezišlo Kate pomôcť. Nazdal sa, že práve robota s dieťaťom je čisto ženská vec. Mal ten celkom iné starosti!

A do čistiarne kto pôjde? Potrebujem ten tmavý oblek. O dva dni mám veľké pojednávanie, Kata, vravel tónom, ktorý pred svadbou nepočula.

Ako to mám urobiť? Celý deň sa starám o Ondrejka.

Tak ho nalož do kočíka a zbehnite spolu. Chvíľu hádam na chodníku vydrží! radil, akoby si vážne myslel, že na toto by Kata neprišla sama.

Akože... Nechať kočík pred čistiarňou? To mám urobiť? spýtala sa celá zhrozená. Nie, že by v meste niekto kradol deti, avšak kameň spod kolesa auta, detiská idúce okolo... Vždy sa môže niečo stať!

No a? Kto by ti kradol decko? Za tých zopár minút? No povedz. Kto? Nejaká si citlivá. Malý má pol roka a ty stále ako prvý deň po pôrode. Plná čudných hormónov! To ti už nikdy neprejde?

Ty si čudný, Julo. Vraj nechaj decko na chodníku! Ale dobre. Nejak to vymyslím. Aby si sa z toho obleku nezbláznil! vyštekla a sama sa čudovala, že sa s Julom rozpráva ako s nepriateľom. Uvedomila si, že takých chvíľ mala viac, než

by láska uniesla. Zdalo sa jej, že manžel svoju ženu zneužíval, že musí robiť veci, ktoré si pokojne mohol urobiť sám. Napokon... Nebola na tomto svete s takýmto pocitom sama jediná manželka. A keď jedného dňa prišiel domov a oznámil, že odchádza pracovať do Bratislavy, takmer odpadla.

A ja tu budem s Ondrom sama? Myslíš, že to môžem všetko zvládnuť?

Veď sú tu naši! A vaši! Pomôžu! Nemusíš sa báť!

Nepomôžu. Nepomáhajú ani teraz. Potom, keď ťa tu nebude, už ku mne tvoja mať ani nevojde, odvetila, avšak vedela, že celkom nadarmo. Julo si urobí po svojom.

Každý piatok podvečer prídem za vami. A pomaly sa poobzerám po nejakom byte v Bratislave. Prídete za mnou, budeme žiť v riadnom meste. Nie v takomto zapadákovu! Človek tu nemôže urobiť nijakú kariéru, zarobiť veľké peniaze! A Kata, zapamätaj si. Bez veľkým peňazí sme nikto! Ludia sa boja iba tých! A kto ich nemá... Hotová nula.

To vážne? A načo vlastne potrebujeme veľké peniaze? Dom máme, a na všetko ostatné, čo treba, tiež. Netrieme nijakú biedu, Julo! snažila sa Julov plán zvrátiť, no vedela, že bez úspechu. S rodinou vydržal do Nového roka a potom sa odsťahoval. Len tak. S jedným kufrom, nejakými haraburdami, potrebnými na bežné používanie a bolo. Vtedy mala prvý raz pocit, že sa rozchádzajú. Riadne. Nadobro. Už nebude večer sedieť za kuchynským stolom a čítať noviny. Už na dvor nezakričí, Kata, poď dnu, Ondro plače. Už ju nepohladi po vlasoch, čo i plný jedu.

Snehu nakydalo, ani keby ho niekto na mesto sypal z ve-

dier, v noci sa do ulíc vkradla takmer ruská zima. Divoká, bezcitná, maľovala po oblokoch kytice chladnejšie od ľadu na rieke. Ľudia sa ukryli v kabátoch, v čiapkach, rukavice na rukách veľmi nepomáhali. Konce prstov páľili od mrazu, nosy beleli ako mŕtvola. Všetci ustavične utekali rýchlo sa ukryť do tepla. Kata nemala ani poriadny teplý kabát. Ak musela bežať ráno do potravín, zababušila sa do zeleného flaušu s vysokým golierom, no futro mal iba také, z tenučkej kockovanej látky. Na nohy čižmy, čo premokali, na hlavu čiapku z čiernej vlny. Ponáhľala sa opatrne, chodníky sa šmýkali ani klzisko na štadióne. Z domu vybehla vždy, keď Ondro zaspal, aby si odbil prvý ranný spánok. Opúšťala ho. Kým sa zobudil, matka sa dávno celá premrznutá vrátila a pustila sa do domácich prác. Niekedy však neurobila nič. Dieťa plakalo, nariekalo, nedalo sa utíšiť. Hontŕľala chlapca na rukách, prikladala k prsiam... Nariekal, ani čo by ho našla niekde pod kríkom.

Čas utekal, chlapča rástlo, Julu prichádzal za rodinou na návštevy. Niekedy sa však nepodarilo a aj v dňoch voľných zostal v hlavnom meste. Vraj sa pripravoval na veľký proces, vraj by ho doma vyrušovalo dieťa, vraj sa radšej obetuje a zostane v malom prenajatom byte.

A kedy sa už konečne presťahujeme za tebou? Prešiel rok a stále sme tu! pýtala sa unavená Kata, keď sa jej už zdalo, že Julova neprítomnosť nielenže rozbíja rodinu, ale vyčerpáva chatrné ženské telo i dušu. No poriadnej chlapskej odpovede sa nedočkala. Šmodrchal, vyhovárал sa, klopil oči. Ak žena niečo naozaj cíti, tak je to odcudzenie manžela. Chlap sa

môže tváriť falošne, ako chce, vie to. Dotyky začnú chladieť, bozky ako medzi priateľmi, správanie len také... strohé, bez úsmevov, lásky. A vo vzduchu napätie z toho, aby pre boha živého manželka nechcela nejaké dôvernosti.

Po svadbe si mnohé páry už často v posteli neprejavujú lásku, Kata. To si nevedela? Už je to celkom iný vzťah, moja milá. Človek sa postupne vymaní zo zaľúbenia, aby mohol slobodne pracovať, aby nepodliehal citom. Tie človeka ničia, oberajú o energiu, zotročujú ho, vysvetľoval žene a tá celkom naisto vedela, že ju považuje za hlúpu ufňukanú hus. Nevedela, čo mužovi odpovedať. Nemala ani tridsať a už sa mala zriecť lásky, manželského života, pretože Julo má názory ako ľudia, čo plánujú mať postelový vzťah aj s niekým ďalším. So ženou, čo nemá starosti s malým deckom, ktorej kúpeľňa nie je cítiť plienkami, detskými zvratkami, čo si každé ráno po osviežujúcej sprchu kvapne za obe uši drahý parfum.

Ty niekoho máš? spýtala sa teda odvážne. Alebo možno nemáš, no chystáš sa mať, dopovedala sama sebe.

Julove tmavé oči sa zatemnili, líca zrúmeneli: Blaznieš? Vešať si na krk druhú babu? Vieš čo, Kata? Vy sa po pôrode meníte. Už nie ste krásne, príjemné, prítulné. Ste nervózne, ustavične v strehu, sústredené na dieťa. Načo by som si komplikoval život? No povedz! zvyšoval nervózne hlas. Vedel však, že v živote potrebuje napätie lásky, potrebuje vzťah, ktorý upracovaného chlapa poteší a nemusel by sa oň s nikým deliť. Ani s vlastnými deťmi. Čím bol s Katou dlhšie, tým menej chápal, prečo si ju zobral. Vždy sa mu páčili celkom iné, vyzývavé. Kata, sivá myška, čo síce prečítala množ-

stvo kníh, no mejkap si urobiť nevedela. Ešte za čias štúdií na vysokej mal okolo seba toľko atraktívnych právničiek! Vyfintených v drahých značkových handrách, vyvoňaných všetkými francúzskymi voňavkami. A predsa nijaká iskra. Myslel iba na Katu z rodného mesta nevediac, prečo ju tak veľmi chcel mať doma.

No, milý Julko. Nie som nijaká svetobežníčka, o mužoch však viem svoje. Potrebuješ krásnu, bezproblémovú, repre babu. V tom veľkom meste. Takú na hranie, odvrkla.

S tou by si sa miloval rád, však? dodala a otočila sa manželovi chrbtom.

Nebolo to detstvo plné láskavých pohladení a otcovskej lásky. Ondro si dobre pamätal hádky, čo viedli k trieskaniu dverí takému silnému, že v kredenci sa roztriasli poháre, taniere... Cingali ako jemné vianočné zvončeky. A mama usedavo plakala.

Včera ťa stretla jedna moja spolužiačka v Bratislave pred mäsiarstvom. Držal si v ruke dva kusy sviečkovej. A vraj si vravel, že jeden nesieš domov, rodine a druhý potrebuješ na prilepšenie života v hniezdočku lásky! To si povedal! Čo to znamená? Že máš v Bratislave byt, a tam sa s nejakou pelešíš? Že máš normálnu milenku? kričala a z očí sa jej rinuli slzy. Julko vtedy stál ako solný stĺp, no nie dlho. Rýchlo sa spamätal, presne podľa pravidla zaútoč, lebo nezvládneš.

A nejakej zvedavej babe budem vysvetľovať, že som bral mäso pre kolegu? Nemala sa čo vypytovať! To je slušné? Vyzvedať od druhých a ešte to potom aj poroznášať po svete? Jedna obyčajná rašplá je tá tvoja spolužiačka. Také

niečo zlé..., takmer si odplul a vyšiel z izby. A s mamou sa nerozprával, kým sa v pondelok ráno nepobral znovu do bratislavskej práce. Ondro už od detstva vedel, že mama a táto je krik a plač a neskôr pochopil, že i klamstvo. Nikdy nevedel, na čiu stranu sa pridať. Hoci sa vo chvíľach dramatických o dieťa veľmi nezaujímali, otec niekedy povedal: Prestaň, je tu Ondro! Aby sa ti nezačal zo stresov v noci znovu pocikávať! Na to si daj, moja milá, pozor. Mama vtedy vybuchla ako pec plná orechových škrupín: Zmizni do čerta a nechaj nás! Ešte aj chlapca do toho zafahuj. Do toho tvojho bujarého, nemravného života!

Vypadol z domu on. Syn Ondrej, čo sa pri rodičovských hádkach triasol v kúte za dverami do kuchyne. Vypadol hneď, ako dovŕšil osemnásť rokov. V pavlačových bytoch dvora krčmy U mŕtvej kosti býval strýc Michal, nuž sa mu zdôveril, aké muky prežíva doma. A že teda by chcel bývať sám.

Neviem, Ondřík! A mama prežije tvoj odchod z domu? Zostane v tej veľkej haraburde sama. Mysleli si, že dom stavajú aj pre teba a ty takto.

Pozri, strýko Michal, mysleli si, že sa majú radi a vidíš. Všetko je vždy inak! Aj s láskou, aj s predstavami, o synovi, čo naveky zostane s rodičmi. A vari som sám na svete, čo opúšťa rodičovský dom? Vieš, koľko je takých prázdnych? Koľko detí opustilo svoje teplučké izby a nechalo mamu aj otca žiť si svoje nepriateľské životy?

Veď... Hovoriš pravdu. Je to tak. Dobre teda, skúsím ti vybaviť byt na poschodí, vedľa mňa. Sú tam dva voľné,